

ULAGANJE U BUDUĆNOST

MINIVODIČ ZA POSLOVNU ZAJEDNICU

Osnovne obveze zaštite na radu

 MINPO

 BIZimpact

Ovaj projekt
sufinancira
Europski fond za
regionalni razvoj

Ministarstvo poduzetništva i obrta (MINPO)

Ulica grada Vukovara 78
10000 Zagreb, Hrvatska
Tel: +385 (0)1 610 6111
E-pošta: pitanja@minpo.hr
www.minpo.hr

Hrvatska agencija za malo gospodarstvo, inovacije i investicije (HAMAG-BICRO)

Prilaz Gjure Deželića 7
10000 Zagreb, Hrvatska
Tel: +385 (0)1 488 1000
E-pošta: hamagbicro@hamagbicro.hr
www.hamagbicro.hr

Hrvatska gospodarska komora (HGK)

Rooseveltov trg 2, 10000 Zagreb, Hrvatska
Tel: +385 (0)1 456 1555
E-pošta: hgk@hgk.hr
www.hgk.hr

Hrvatska obrtnička komora (HOK)

Ilica 49/II
10002 Zagreb, Hrvatska
Tel: +385 (0)1 480 6666
E-pošta: hok@hok.hr
www.hok.hr

Hrvatska udruga poslodavaca (HUP)

Radnička cesta 52/1. kat
10000 Zagreb, Hrvatska
Tel: +385 (0)1 489 7555
E-pošta: hup@hup.hr
www.hup.hr

Hrvatski centar za zadržno poduzetništvo

Amruševa 8/1
10000 Zagreb, Hrvatska
Tel: +385 (0)1 487 0053
E-pošta: hsz@hsz.t-com.hr
www.zadruga.hr

Osnovne obveze zaštite na radu

Zakon o zaštiti na radu („Narodne novine”,
broj 71/2014, 118/2014 i 154/2014)

Ministarstvo rada
i mirovinskoga
sustava

Ovaj projekt
sufinancira
Europski fond za
regionalni razvoj

Sadržaj

Predgovor	5
Uvod	7
Organiziranje i provedba zaštite na radu	8
Ugovaranje obavljanja poslova zaštite na radu	11
Obveza procjene rizika na radu	13
Osposobljavanje za rad na siguran način	16
Obveza obavješćivanja i savjetovanja	18
Sigurnosni znakovi, pisane obavijesti i upute	19
Odbor za zaštitu na radu	20
Poslovi s posebnim uvjetima rada	20
Posebno osjetljive skupine radnika	21
Sredstva rada, osobna zaštitna oprema, mjesta rada, tehnologija rada i radni postupci	23
Radni okoliš	26
Uporaba opasnih kemikalija i bioloških agenasa na radu	27
Projektiranje i izvođenje radova	29
Zaštita od požara, evakuacija i spašavanje	31
Evidencije, isprave i obavijesti, isticanje i dostupnost na mjestu rada	32
Pružanje prve pomoći	34
Zaštita nepušača, zabrana pijenja alkohola i uzimanja drugih sredstava ovisnosti	35
Zdravstvena zaštita na radu, obveza ugovaranja usluga medicine rada i poslovi medicine rada	36
Nadzorni uređaji kao sredstva zaštite na radu	37
Stres na radu ili u vezi s radom	38
Obveze i prava radnika	39
Povjerenici za zaštitu na radu	40
Inspekcijski nadzor	41
Primjena za radnika najpovoljnijeg prava	41
Poveznice i korisni materijali	42
Poveznice na specifične smjernice na raznim jezicima	42
Poveznice na hrvatske internetske stranice	42

Predgovor

Provedba projekta "Poboljšavanje informiranosti hrvatske poslovne zajednice – BIZImpact II" traje od ožujka 2013. do ožujka 2015. godine. Projekt je dio „Operativnog programa za regionalnu konkurentnost 2007-2013“ koji je financiran sredstvima IPA programa Europske unije i Vlade Republike Hrvatske. Projekt BIZImpact II u svom radu uključuje brojne institucije koje svojim djelokrugom u potpunosti obuhvaćaju sektor maloga gospodarstva u Republici Hrvatskoj:

- Ministarstvo poduzetništva i obrta (MINPO);
- Hrvatska agencija za malo gospodarstvo, inovacije i investicije (HAMAG BICRO);
- Hrvatska gospodarska komora (HGK);
- Hrvatska obrtnička komora (HOK);
- Hrvatska udruga poslodavaca (HUP);
- Hrvatski centar za zadružno poduzetništvo (HCZP).

Projekt BIZImpact II obuhvaća četiri komponente:

- Komponenta 1: Procjena ekonomskih učinaka za MSP-e;
- Komponenta 2: Razvoj procesa savjetovanja/javno-privatnih dijaloga s poslovnom zajednicom;
- Komponenta 3: Širenje informacija i podizanje svijesti;
- Komponenta 4: Razvoj kapaciteta za organiziranje informativnih kampanja u organizacijama korisnika projekta.

U sklopu komponente 3 ovoga projekta jedan od prioriteta predstavlja pripremu izdavanje novih minivodiča koji su izrađeni kako bi pružili kratak pregled određenih dijelova zakonodavstva i regulative s posebnim naglaskom na MSP-e. Ovaj minivodič obuhvaća temu **Zakona o zaštiti na radu**.

Željeli bismo zahvaliti Ministarstvu rada i mirovinskog sustava, Upravi za rad i tržište rada, koje je preuzelo odgovornost izrade minivodiča, osobito g. Zdravku Murattiju i g. Ivici Oraču Šukelju.

Tiskana i elektronička inačica minivodiča bit će podijeljene širom zemlje uz pomoć korisnika projekta te korištenjem njihovih baza podataka i mreža. Također, trenutno radimo na izradi novih minivodiča koji će popuniti praznine u informacijama te obuhvatiti potrebe koje su identificirane na području sektora MSP-a.

Dodatne informacije, kao i ažurirani te novi minivodiči, dostupni su na web stranici projekta: **www.bizimpact.hr**.

Uvod

Ovaj je priručnik namijenjen prvenstveno poslodavcima ali i ostalim dionicima u zaštiti na radu (stručnjacima zaštite na radu, ovlaštenicima, povjerenicima radnika za zaštitu na radu, stručnjacima zaštite na radu i drugim osobama koje organiziraju i provode zaštitu na radu te obavljaju poslove zaštite na radu), s ciljem upoznavanja istih s osnovnim obvezama koje proizlaze iz Zakona o zaštiti na radu.

Zakonom o zaštiti na radu („Narodne novine“, broj 71/2014, 118/2014 i 154/2014), se u pravni sustav Republike Hrvatske u cijelosti prenosi Direktiva Vijeća 89/391/EEZ od 12. lipnja 1989., o uvođenju poticajnih mjera za unapređivanje sigurnosti i zaštite zdravlja radnika.

Područje zaštite na radu je do donošenja navedenog Zakona o zaštiti na radu („Narodne novine“, broj 71/2014, 118/2014 i 154/2014), koji je stupio na snagu 19. lipnja 2014. godine, bilo uređeno Zakonom o zaštiti na radu („Narodne novine“, broj 59/96, 94/96, 114/03, 100/04, 86/08, 116/08, 75/09 i 143/12).

Ovaj je priručnik namijenjen za javnost i može se slobodno kopirati i distribuirati.

Svrha Zakona o zaštiti na radu je sustavno unapređivanje sigurnosti i zaštite zdravlja radnika i osoba na radu, sprječavanje ozljeda na radu, profesionalnih bolesti i drugih bolesti u vezi s radom.

Zaštita na radu je sustav pravila, načela, mjera, postupaka i aktivnosti, čijom se organiziranom primjenom ostvaruje i unapređuje sigurnost i zaštita zdravlja na radu, s ciljem sprječavanja rizika na radu, ozljeda na radu, profesionalnih bolesti, bolesti u vezi s radom te ostalih materijalnih i nematerijalnih šteta na radu i u vezi s radom.

Prevenција su planirane, odnosno poduzete mjere u svakom radnom postupku kod poslodavca, s ciljem sprječavanja ili smanjenja rizika na radu.

Poslodavac je obavezan provoditi zaštitu na radu, na temelju općih načela prevencije.

Obavezan je uzeti u obzir vrstu djelatnosti, prilagoditi rad promijenjenim uvjetima s ciljem da se sustavno unapređuje stanje zaštite na radu.

Opća načela prevencije uključuju:

- izbjegavanje rizika
- procjenjivanje rizika
- sprječavanje rizika na njihovom izvoru
- prilagođavanje rada radnicima u vezi s oblikovanjem mjesta rada, izborom radne opreme te načinom rada i radnim postupcima radi ublažavanja jednoličnog rada, rada s nametnutim ritmom, rada po učinku u određenom vremenu (normirani rad) te ostalih napora s ciljem smanjenja njihovog štetnog učinka na zdravlje
- prilagođavanje tehničkom napretku

- zamjenu opasnog neopasnim ili manje opasnim
- razvoj dosljedne sveobuhvatne politike prevencije povezivanjem tehnologije, organizacije rada, uvjeta rada, ljudskih odnosa i utjecaja radnog okoliša
- davanje prednosti skupnim mjerama zaštite pred pojedinačnim
- odgovarajuće osposobljavanje i obavješćivanje radnika
- besplatnost prevencije, odnosno mjera zaštite na radu za radnike

Prevencija i procjenjivanje rizika se mora temeljiti na obvezi poslodavca da se aktivno uključi u zaštitu na radu. Taj bi cilj trebao biti uključen u politiku svakog poduzeća ne samo radi sprječavanja ozljeda na radu i da bi se izbjegle sankcije zbog zapostavljanja zaštite na radu, nego prvenstveno zato da radnici i osobe na radu budu na taj način motivirani za bolji rad, da budu sigurni u svojoj radnoj sredini i na kraju da se dobro osjećaju na poslu (wellbeing).

Zaštita na radu je značajan čimbenik koji djeluje na konkurentnost poslodavca. Smisao zaštite na radu je izbjegavati opasnosti štetnosti i napore kojima su izloženi radnici i osobe na radu. Stoga je prevencija osnova zaštite na radu. Kontrolom stanja zaštite na radu poslodavac utvrđuje kako se poštuju opća načela prevencije, ispunjavaju li se propisane obveze i je li njihovo provođenje donijelo očekivane rezultate.

Bolje razumijevanje Zakona o zaštiti na radu i provedbenih propisa zaštite na radu – Pravilnika, osigurano je ugradnjom pojmovnika.

Obveze poslodavca u provođenju zaštite na radu propisane Zakonom o zaštiti na radu i propisima donesenim na temelju njega u odnosu na radnika odnose se i na osobe na radu ako ovim Zakonom nije drukčije propisano.

Radnik je fizička osoba koja u radnom odnosu obavlja poslove za poslodavca.

Osoba na radu je fizička osoba koja nije u radnom odnosu kod tog poslodavca, ali za njega obavlja određene aktivnosti, odnosno poslove (osoba na stručnom osposobljavanju za rad; osoba na sezonskom radu za obavljanje privremenih, odnosno povremenih sezonskih poslova u poljoprivredi; osoba koja radi na određenim poslovima u skladu s posebnim propisom; redoviti student i redoviti učenik srednjoškolske ustanove na radu u skladu s posebnim propisom; osoba koja radi kao volonter, naučnik, student i učenik na praksi, osoba koja radi u vrijeme izdržavanja kazne zatvora ili odgojne mjere i slično).

Organiziranje i provedba zaštite na radu

Poslodavac je obavezan organizirati i provoditi zaštitu na radu, vodeći pri tome računa o prevenciji rizika te obavješćivanju, osposobljavanju, organizaciji i sredstvima.

Poslodavac je fizička ili pravna osoba za koju radnik, odnosno osoba na radu obavlja poslove.

Poslodavac je odgovoran za organiziranje i provedbu zaštite na radu osoba na radu i drugih osoba, u svim dijelovima organizacije rada i u svim radnim procesima.

Poslodavac može provođenje zaštite na radu prenijeti u pisanom obliku na svojeg ovlaštenika u okviru njegovog djelokruga rada.

Ovlaštenik je radnik kojemu je poslodavac, neovisno o drugim ugovorenim poslovima, dao ovlaštenja za provedbu zaštite na radu.

Provođenje zaštite je neodvojiv dio organizacije rada i upravljanja radnim procesom, pri čemu prevencija mora biti uključena u sve radne postupke poslodavca, na svim stupnjevima upravljanja i organizacije rada. Cilj je osigurati što viši stupanj sigurnosti i zaštite zdravlja radnika i osoba na radu.

Poslodavac je u organizaciji radnog procesa i povjeravanju poslova radniku obavezan uzeti u obzir sposobnosti radnika koje utječu na zaštitu na radu.

Troškove provođenja zaštite na radu snosi poslodavac, odnosno njezino provođenje ne smije teretiti radnika.

Ispunjavate li sljedeće obveze	Da	Ne	Djelomično - napomena
Provodite prevenciju u svim radnim postupcima, u organizaciji rada i upravljanju radnim postupcima			
Pri organiziranju i provođenju zaštite na radu uvažavate prirodu obavljanih poslova te prilagođavate zaštitu na radu promjenjivim okolnostima radi poboljšanja stanja			
U organizaciji radnog procesa i povjeravanju poslova radniku vodite računa o sposobnostima radnika koje mogu utjecati na zaštitu na radu			
U skladu s općim propisom o radu, pravilnikom ili drugim aktom utvrdili ste organizaciju provedbe zaštite na radu te prava, obveze i odgovornosti ovlaštenika i radnika			
U pisanom obliku utvrdili ste obveze ovlaštenika iz zaštite na radu u okviru njihovog djelokruga rada te ste ovlaštenike upoznali s njihovim obvezama			
Kontrolirate obavljaju li radnici i osobe na radu rad na siguran način i obavještavaju li svoje nadređene o svim uočenim nedostacima			
Poboljšavate razinu zaštite na radu i usklađujete radne postupke s promjenama i napretkom u području tehnike, zdravstvene zaštite, ergonomije i drugih znanstvenih i stručnih područja			
Osiguravate sredstva (materijalna, kadrovska, financijska i sl.), za provođenje zaštite na radu			
Snosite sve troškove provođenja zaštite na radu			

Ugovaranje obavljanja poslova zaštite na radu

Poslodavac je obavezan utvrditi i obavljati poslove zaštite na radu uzimajući u obzir procjenu rizika, stanje zaštite na radu i broj radnika.

Navedenu odredbu je potrebno uvažavati kod određivanja vremena koje je stručnjacima zaštite na radu potrebno za obavljanje poslova zaštite na radu.

Poslovi zaštite na radu navedeni su u članku 21. Zakona o zaštiti na radu te poslodavac mora najprije utvrditi koje poslove zaštite na radu je potrebno kod njega obavljati, a obim tih poslova i vrijeme potrebno za njihovo obavljanje ovisiti će o procjeni rizika, stanju zaštite na radu (u kojoj mjeri je uređen sustav zaštite na radu) te broju radnika i osoba na radu koje obavljaju poslove za poslodavca.

Poslodavac koji zapošljava do uključivo 49 radnika, poslove zaštite na radu može obavljati sam ako ispunjava propisane uvjete ili obavljanje tih poslova može ugovoriti ugovorom o radu sa stručnjakom zaštite na radu.

Više poslodavaca koji posluju na istoj lokaciji mogu međusobno ugovoriti organiziranje i provođenje zaštite na radu zapošljavanjem zajedničkog stručnjaka za zaštitu na radu, a mogu utemeljiti i zajedničku službu za zaštitu na radu.

Stručnjak zaštite na radu I. stupnja mora imati položen opći dio stručnog ispita za stručnjaka zaštite na radu, a stručnjak zaštite na radu II. stupnja položen opći i posebni dio stručnog ispita. Poslodavac može stručnjaku zaštite na radu dati obavljati i druge poslove, tj. stručnjak zaštite na radu ne mora obavljati poslove zaštite na radu u punom radnom vremenu, osim ako obim poslova zaštite na radu to ne zahtijeva.

Poslodavac može odrediti bilo kojeg radnika za stručnjaka zaštite na radu ukoliko radnik ispunjava propisane uvjete te stručnjak može uz poslove zaštite na radu obavljati bilo koji posao iz djelatnosti poslodavca.

S obzirom da je poslodavac odgovoran za zaštitu na radu, odredbe Zakona mu daju mogućnost izbora načina organiziranja obavljanja poslova zaštite na radu. Zakonom o zaštiti na radu su propisani zahtjevi, a poslodavcu daje pravo da procjeni potrebno vrijeme i satnicu. Iskustva i preporuke EU su da se preferira osoba zaposlena kod poslodavca za obavljanje poslova zaštite na radu (tzv. "insider")

Ugovaranje obavljanja poslova zaštite na radu, ugovorom o radu sa stručnjakom zaštite na radu ima prednost pred ugovaranjem sa ovlaštenim osobama, koje je dozvoljeno samo iznimno kada za to postoje objektivni i opravdani razlozi.

Stručnjak zaštite na radu ne može istovremeno biti ovlaštenik poslodavca i/ili povjerenik radnika za zaštitu na radu tj. poslove stručnjaka zaštite na radu, ovlaštenika i povjerenika radnika za zaštitu na radu moraju obavljati različiti radnici.

Radnici, stručnjaci zaštite na radu, povjerenici radnika za zaštitu na radu i ovlaštene osobe obvezni su surađivati u provođenju zaštite na radu.

Ispunjavate li sljedeće obveze	Da	Ne	Djelomično - napomena
Utvrđili ste i obavljate poslove zaštite na radu u skladu s procjenom rizika, stanjem zaštite na radu i brojem radnika			
Poslove zaštite na radu obavljate u skladu s Pravilnikom o obavljanju poslova zaštite na radu			
Ako ste obavljanje poslova zaštite na radu (kada imate objektivne i opravdane razloge), ugovorili s ovlaštenom osobom, ta ovlaštena osoba je pisanim putem odredila jednog ili više stručnjaka zaštite na radu za obavljanje poslova zaštite na radu			
Stručnjaku zaštite na radu omogućili ste ispunjavanje obveza te ste mu osigurali potrebno vrijeme, opremu, pomoć drugih stručnih radnika i ostale uvjete za rad, kao i profesionalnu neovisnost			
Stručnjaku zaštite na radu omogućavate stručno usavršavanje iz zaštite na radu i snosite troškove toga osposobljavanja.			

Obveza procjene rizika na radu

Osnovna obveza u vezi zaštite na radu je obveza procjenjivanja rizika.

Rizik je umnožak vjerojatnosti nastanka opasnog ili štetnog događaja i štetnosti toga događaja, odnosno njegove posljedice.

Poslodavac pri procjeni rizika treba ispuniti odredbe Zakona o zaštiti na radu i Pravilnika o izradi procjene rizika. Poslodavac je obavezan imati procjenu rizika izrađenu u pisanom ili elektroničkom obliku, za sve poslove koje za njega obavljaju radnici i osobe na radu.

Utvrđivanje poslova prvi je korak u postupku procjenjivanja rizika te utvrđivanje poslova treba biti dovoljno detaljno da omogućući utvrđivanje opasnosti štetnosti i napora bitnih za procjenjivanje rizika.

Opasnosti su svi uvjeti na radu i u vezi s radom, koji mogu ugroziti sigurnost i zdravlje radnika i osoba na radu.

Štetnosti su kemijske, biološke i fizikalne štetnosti, koje mogu uzrokovati oštećenje zdravlja radnika i osoba na radu koji su im izloženi.

Napori su statodinamički, psihofiziološki napori, napori vida i napori govora, koji mogu uzrokovati oštećenje zdravlja radnika i osoba na radu koji su im izloženi.

Poslovi ne smiju biti utvrđeni općenito kao npr. „građevinski poslovi“ jer na taj način nije moguće kvalitetno procjenjivanje rizik što je preduvjet za poduzimanje konkretnih mjera za smanjivanje rizika, za kvalitetno osposobljavanja i za obavlješćivanje radnika.

Rizici za život i zdravlje radnika i osoba na radu procjenjuju se uzimajući u obzir poslove i njihovu prirodu, osobito u odnosu na sredstva rada, radni okoliš, tehnologiju, fizikalne štetnosti, kemikalije, odnosno biološke agense koji se koriste, uređenje mjesta rada, organizaciju procesa rada, jednoličnost rada, statodinamičke i psihofiziološke napore, rad s nametnutim ritmom, rad po učinku u određenom vremenu (normirani rad), noćni rad, psihičko radno opterećenje i druge rizike koji su prisutni, radi sprječavanja ili smanjenja rizika. Navedena odredba temelj je svake procjene rizika.

Procjena rizika mora odgovarati postojećim opasnostima, štetnostima odnosno naporima, što obvezuje poslodavca da promjene u poslovima, na mjestima rada, sredstvima rada, tehnologiji, organizaciji rada, kao i u slučaju drugih promjena koje su uzrokovale promjene opasnosti, štetnosti odnosno napora, ugradi u već izrađenu procjenu rizika po nastanku navedenih promjena.

U procjeni rizika obvezno sudjeluju radnici, odnosno njihovi predstavnici, ovlaštenici i stručnjaci zaštite na radu, a poslodavac po potrebi uključuje i stručnjake iz pojedinih područja.

Postupak procjene rizika uključuje i dokumentiranje procjene rizika te u procjeni moraju biti navedene osobe koje su bile uključene u izradu procjene rizika, što potvrđuju svojim potpisom.

Poslodavcu je dana mogućnost da svoju procjenu rizika izrađuje sam bez ishođenja ovlaštenja, neovisno o tome koliko radnika zapošljava i kojom se djelatnošću bavi, ili da izradu procjene ugovori s ovlaštenom osobom za poslove zaštite na radu.

Ispunjavate li sljedeće obveze	Da	Ne	Djelomično - napomena
Uzimajući u obzir poslove i njihovu prirodu, procjenjujete rizike za život i zdravlje radnika i osoba na radu			
Radnike i njihove predstavnike uključujete u postupak procjene rizika			
Radnici koji obavljaju poslove aktivno sudjeluju u procjenjivanju rizika i uvažavaju se njihovi stavovi			
U procjenjivanju rizika sudjeluju stručnjaci zaštite na radu, ovlaštenici i stručnjaci iz pojedinih područja (po potrebi)			
Imate procjenu rizika izrađenu u pisanom ili elektroničkom obliku			
Imate izrađenu procjenu rizika za sve poslove koje obavljaju radnici i osobe na radu			
Procjena rizika odgovara postojećim rizicima na radu i u vezi s radom, koji proizlaze iz postojećih opasnosti štetnosti i napora			
Procjena rizika je dostupna radniku na mjestu rada			
Na temelju procjene rizika primjenjujete pravila zaštite na radu, preventivne mjere, organizirate i provodite radne i proizvodne postupke, odnosno metode te poduzimate druge aktivnosti za sprječavanje i smanjenje izloženosti radnika utvrđenim rizicima			
Odredili ste rokove za provedbu, ovlaštenike odgovorne za provedbu i način kontrole provedbe mjera			
Pri procjenjivanju rizika uvažavate provedbene propise iz zaštite na radu i smjernice iz zaštite na radu			
U procjeni rizika ste dali napomene vezano za zahtjeve posebnih propisa i smjernica zaštite na radu			
Procijenili ste rizike u vezi s fizikalnim, kemijskim i biološkim štetnim djelovanjima na radu			
Radni provedbe posebne zaštite na radu, u procjeni rizika naznačili ste poslove koji su potencijalno rizični za posebno osjetljive skupine radnika			
Procjena rizika sadrži obvezne priloge propisane Pravilnikom o izradi procjene rizika			

Osposobljavanje za rad na siguran način

Osposobljavanje radnika za rad na siguran način se provodi tako da poslodavac obavijesti radnika o svim činjenicama i okolnostima koje utječu ili bi mogle utjecati na sigurnost i zdravlje radnika (o organizaciji rada, rizicima i načinu izvođenja radnih postupaka i sl.). Tijekom osposobljavanja radniku je potrebno objasniti i osposobiti ga za praktičnu primjenu mjera zaštite na radu, koje je dužan primjenjivati tijekom rada u skladu s procjenom rizika kojima je izložen na radu i u vezi s radom.

Uvjeti i način osposobljavanja radnika za rad na siguran način propisani su Pravilnikom o osposobljavanju iz zaštite na radu i polaganju stručnog ispita.

Osposobljavanje radnika provodi se prema programu osposobljavanja koji se mora temeljiti na procjeni rizika i mora obuhvatiti sve opasnosti, štetnosti odnosno napore utvrđene procjenom rizika te načine otklanjanja opasnosti, štetnosti odnosno napora.

Program osposobljavanja radnika se sastoji od teoretskog osposobljavanja koje se provodi za sve radnike ovisno o poslovima koje će obavljati i praktičnog osposobljavanja na mjestu rada, osim za poslove s malim rizicima za koje je dovoljno provesti teoretsko osposobljavanje.

Osposobljavanje za rad na siguran način predstavlja informiranje i trening koji provode stručnjaci zaštite na radu (stručnjaci zaposleni kod poslodavca ili stručnjaci zaposleni kod ovlaštenih osoba). O provedenom osposobljavanju radnika sastavlja se zapisnik.

Nema prepreka da poslodavac teoretski dio osposobljavanja radnika za rad na siguran način provodi putem tzv. e-learninga.

Stručnjak zaštite na radu je radnik kojeg je poslodavac odredio za obavljanje poslova zaštite na radu i koji ispunjava propisane uvjete za obavljanje tih poslova

Stručnjaci zaštite na radu su oslobođeni od obveze osposobljavanja za rad na siguran način.

Poslodavac mora osigurati provođenje osposobljavanja za rad na siguran način.

Ispunjavate li sljedeće obveze	Da	Ne	Djelomično - napomena
Osposobljavate radnika za rad na siguran način, na temelju procjene rizika, prije početka rada, kod promjena u radnom postupku, kod uvođenja nove radne opreme ili njezine promjene, kod uvođenja nove tehnologije, kod upućivanja radnika na novi posao, odnosno na novo mjesto rada ili kod utvrđenog oštećenja zdravlja uzrokovanog opasnostima, štetnostima ili naporima na radu			
Osposobljavanje radnika provodite prema programu osposobljavanja koji se temeljiti na procjeni rizika i koji obuhvaća sve opasnosti, štetnosti odnosno napore utvrđene procjenom rizika te načine otklanjanja			

Program osposobljavanja sadrži popis pisanih uputa za rad na siguran način za sve poslove koje radnik obavlja			
Program osposobljavanja radnika obuhvaća i upute proizvođača opreme i opasnih kemikalija koje radnik koristi tijekom rada			
Radniku koji prethodno nije osposobljen za rad na siguran način ne dozvoljavate samostalno obavljanje poslova			
Osposobljavanje radnika za rad na siguran način provode stručnjaci zaštite na radu			
Osposobljavanje provodite tako da radnika obavijestite o svim činjenicama i okolnostima koje utječu ili bi mogle utjecati na sigurnost i zdravlje radnika (o organizaciji rada, rizicima i načinu izvođenja radnih postupaka i sl.),			
Osposobljavanje provodite tako da radniku objasnite i da radnika osposobite za praktičnu primjenu mjera zaštite na radu koje je dužan primjenjivati tijekom rada u skladu s procjenom rizika kojima je izložen na radu i u vezi s radom			
Osposobljavanje radnika za rad na siguran način provodite u slučaju promjene, odnosno pojave novih rizika, neovisno o tome je li s tim u vezi već izmijenjena ili dopunjena procjena rizika			
Osposobljavanje radnika, ovlaštenika i povjerenika radnika za zaštitu na radu provodite tijekom radnog vremena o svom trošku			
Radniku koji nije osposobljen za rad na siguran način osiguravate rad pod neposrednim nadzorom radnika osposobljenog za rad na siguran način, ali ne dulje od 60 dana			
Poslodavac, odnosno ovlaštenik su osposobljeni i stručno se usavršavaju iz područja zaštite na radu, u skladu s procjenom rizika			
O provedenim osposobljavanjima sastavljate zapisnike propisanog sadržaja			
Zapisnik o ocjeni osposobljenosti radnika za rad na siguran način sastavljaju i potpisuju neposredni ovlaštenik osposobljavanog radnika, radnik i stručnjak zaštite na radu			

Obveza obavješćivanja i savjetovanja

Poslodavac je obavezan obavješćivati i savjetovati se s radnicima, odnosno njihovim predstavnicima o pitanjima zaštite na radu u skladu sa Zakonom o zaštiti na radu i općim propisima o radu.

Ispunjavate li sljedeće obveze	Da	Ne	Djelomično - napomena
Pisanim uputama osiguravate provedbu radnog postupka u skladu s pravilima zaštite na radu (osnovna, posebna i priznata pravila zaštite na radu)			
Radnicima ste dali upute o svim rizicima i promjenama koje bi mogle utjecati na sigurnost i zdravlje radnika			
Na mjestima rada istaknuli ste pisane upute o radnom okolišu, sredstvima rada, opasnim kemikalijama, biološkim štetnostima, opasnostima na radu, izvorima fizikalnih štetnosti i drugim rizicima na radu i u vezi s radom, u skladu s procjenom rizika			
Obavješćavate i savjetujete se s radnicima, odnosno njihovim predstavnicima o pitanjima zaštite na radu			
Obavješćavate radnike, povjerenika radnika za zaštitu na radu, stručnjaka zaštite na radu, ovlaštenu osobu ako ste s njom ugovorili obavljanje poslova zaštite na radu, i druge osobe o svim rizicima i promjenama koje bi mogle utjecati na sigurnost i zdravlje radnika			
Osigurali ste da pristup mjestima rada na kojima se obavljaju poslovi s posebnim uvjetima rada imaju samo radnici koji su dobili pisane upute za rad na siguran način i osobnu zaštitnu opremu čija obavezna uporaba proizlazi iz procjene rizika			
Stručnjaku zaštite na radu, ovlašteniku i povjereniku radnika za zaštitu na radu učiniti ste dostupnom dokumentaciju iz zaštite na radu			

Najmanje svakih tri mjeseca pisanim putem izvještavate povjerenike radnika za zaštitu na radu o stanju zaštite na radu i planiranim aktivnostima u sljedećem izvještajnom razdoblju			
Najmanje svakih šest mjeseci pisanim putem izvještavate povjerenike radnika za zaštitu na radu o stanju zaštite na radu i planiranim aktivnostima u narednom izvještajnom razdoblju ako nemate obvezu osnivanja odbora za zaštitu na radu i ako nije utemeljeno radničko vijeće ili ne djeluje sindikalni povjerenik s pravima i obvezama radničkog vijeća			
O nastanku neželjenih događaja (ozljeda i sl.) odmah izvještavate povjerenika radnika za zaštitu na radu			
U slučaju svake smrtne ili teške ozljede na radu, obvezani ste pozvati na očevid na mjestima rada povjerenika radnika za zaštitu na radu			
Pravodobno dajete radniku upute o postupanju u slučaju nastanka neposrednog rizika za život i zdravlje			
Unaprijed i pravodobno, savjetovati se s povjerenikom radnika za zaštitu na radu o pitanjima zaštite na radu			

Sigurnosni znakovi, pisane obavijesti i upute

Poslodavac je obavezan na mjestima rada i sredstvima rada trajno postaviti sigurnosne znakove na vidljivom mjestu.

Ako sigurnosni znakovi nisu dovoljni za djelotvorno obavješćivanje radnika, poslodavac je obavezan postaviti pisane obavijesti i upute o uvjetima i načinu korištenja sredstava rada, opasnih kemikalija, bioloških štetnosti te izvora fizikalnih i drugih štetnosti na radu.

Odbor za zaštitu na radu

Poslodavac koji zapošljava 50 ili više radnika obavezan je osnovati odbor zaštite na radu kao svoje savjetodavno tijelo za unapređivanje zaštite na radu.

Odbor čine poslodavac ili njegov ovlaštenik, stručnjak zaštite na radu koji obavlja poslove zaštite na radu kod poslodavca, specijalist medicine rada izabran u skladu s posebnim propisom te povjerenik radnika za zaštitu na radu ili njihov koordinator.

Ispunjavate li sljedeće obveze	Da	Ne	Djelomično - napomena
Osnovali ste odbor za zaštitu na radu (ako zapošljavate više od 50 radnika)			
Odbor se sastaje najmanje jedanput u tri mjeseca i o svojem radu vodi zapisnik			
U slučaju smrtno, teške ozljede na mjestu rada, utvrđenog slučaja profesionalne bolesti ili nalaza nadležnog inspektora kojim je utvrđen nedostatak u provedbi zaštite na radu, obavezani ste sazvati sjednicu odbora u roku od dva radna dana od nastanka ozljede			
Na svojim sjednicama odbor za zaštitu na radu raspravlja o procjeni rizika kao i izmjenama i dopunama procjene rizika te prihvata procjenu rizika ili predlaže ispravke te daje primjedbe i prijedloge			
O sjednici odbora obavještavate nadležnog inspektora			

Poslovi s posebnim uvjetima rada

Poslovi s posebnim uvjetima rada su poslovi pri čijem obavljanju radnik mora, osim općih uvjeta za zasnivanje radnog odnosa, ispunjavati propisane posebne uvjete koji se odnose na:

- dob,
- stručnu sposobljenost,
- zdravstveno stanje,
- psihičku sposobnost

Pravilnikom o poslovima s posebnim uvjetima rada, propisuju se poslovi s posebnim uvjetima rada i uvjeti koje moraju ispunjavati radnici za obavljanje tih poslova.

Poslodavac ne smije dopustiti obavljanje poslova s posebnim uvjetima rada radniku koji ne ispunjava propisane uvjete.

Na izdvojenim mjestima rada (rad kod kuće ili drugom prostoru koji nije prostor poslodavca tj. prostor koji nije pod neposrednim nadzorom poslodavca), u smislu općeg propisa o radu ne mogu se obavljati poslovi s posebnim uvjetima rada.

Ispunjavate li sljedeće obveze	Da	Ne	Djelomično - napomena
Za poslove koje obavljate utvrdili ste koji od tih poslova su s posebnim uvjetima rada			
Ne dopuštate obavljanje poslova s posebnim uvjetima rada radniku koji ne ispunjava uvjete propisane pravilnikom odnosno posebnim propisom za te poslove			
Radnika koji obavlja poslove s posebnim uvjetima rada ponovno upućujete na pregled prije isteka roka utvrđenog pravilnikom ili kada to ocijeni specijalist medicine rada			
Radniku ne dozvoljavate obavljanje poslova s posebnim uvjetima rada ako ga ponovno niste uputili na pregled u roku u kojem ste bili obvezni ili ako radnik odbije pristupiti pregledu na koji ste ga uputili			
Na izdvojenim mjestima rada u smislu općeg propisa o radu ne obavljate poslove s posebnim uvjetima rada			
Osiguravate da pristup mjestima rada na kojima se obavljaju poslovi s posebnim uvjetima rada imaju samo radnici koji su dobili pisane upute za rad na siguran način i osobnu zaštitnu opremu čija obvezna uporaba proizlazi iz procjene rizika			

Posebno osjetljive skupine radnika

Posebno osjetljive skupine kojima je poslodavac obavezan osigurati posebnu zaštitu na radu su maloljetni radnici, trudne radnice, radnice koje su nedavno rodile, radnice koje doje, radnici oboljeli od profesionalne bolesti te radnici kod kojih je utvrđena smanjena i preostala radna sposobnost ili postoji neposredni rizik od smanjenja radne sposobnosti.

Poslodavac je obavezan osigurati posebnu zaštitu na radu maloljetniku radi očuvanja njegovog nesmetanoga duševnog i tjelesnog razvoja.

Ispunjavate li sljedeće obveze	Da	Ne	Djelomično - napomena
Maloljetniku ne dozvoljavate obavljanje poslove s posebnim uvjetima rada, osim maloljetniku koji je završio stručno srednjoškolsko obrazovanje za te poslove i koji ispunjava ostale propisane uvjete			
Prilagođavate maloljetniku uvjete i raspored radnog vremena radi uklanjanja rizika za sigurnost i zdravlje			
Osiguravate maloljetniku druge odgovarajuće poslove, odnosno mjesto rada, ako prilagodbe nisu izvedive, odnosno opravdane			
Osiguravate za maloljetnika primjenu ostalih pravila zaštite na radu, u skladu s posebnim propisom			

Poslodavac je obavezan provoditi posebnu zaštitu na radu trudnih radnica, radnica koje su nedavno rodile i radnica koje doje, radi zaštite od rizika koji bi mogli ugroziti ostvarivanje materinstva i oporavak od trudnoće i poroda.

Ispunjavate li sljedeće obveze	Da	Ne	Djelomično - napomena
Trudna radnica i radnica koja doji ne obavlja poslove čije obavljanje nije dozvoljeno			
Prilagođavate uvjete i organizaciju radnog vremena, radi uklanjanja rizika za sigurnost i zdravlje trudnih radnica, radnica koje su nedavno rodile i radnica koje doje			
Osiguravate mogućnost obavljanja drugih odgovarajućih poslova, odnosno rad na drugom mjestu rada, ako prilagodbe nisu tehnički izvedive, odnosno opravdane na poslovima ili mjestu rada koje su obavljale, odnosno na kojima su trudne radnice, radnica koje su nedavno rodile i radnica koje doje radile prije trudnoće ili poroda			

Poslodavac je obavezan provoditi posebnu zaštitu na radu za radnike kod kojih je utvrđeno oboljenje od profesionalne bolesti, kojima je nadležno tijelo za vještačenje prema posebnom propisu utvrdilo smanjenu i preostalu radnu sposobnost ili su izloženi neposrednom riziku od smanjenja radne sposobnosti.

Ispunjavate li sljedeće obveze	Da	Ne	Djelomično - napomena
Prilagođavate radne uvjete i organizaciju radnog vremena, radi uklanjanja izloženosti rizicima za sigurnost i zdravlje navedenih osoba			
Omogućavate obavljanje drugih odgovarajućih poslova, odnosno rad na drugom mjestu rada, ako prilagodbe nisu tehnički izvedive, odnosno opravdane na mjestu rada ili na poslovima koje su obavljali u vrijeme utvrđenja oboljenja od profesionalne bolesti, smanjenja radne sposobnosti ili izloženosti neposrednom riziku od smanjenja radne sposobnosti ili trajne nesposobnosti za rad na poslovima s posebnim uvjetima rada			

Sredstva rada, osobna zaštitna oprema, mjesta rada, tehnologija rada i radni postupci

Sredstva rada su građevine namijenjene za rad s pripadajućim instalacijama, uređajima i opremom, prometna sredstva i radna oprema.

Radna oprema su strojevi i uređaji, postrojenja, sredstva za prijenos i prijevoz tereta i alati te skele i druga sredstva za povremeni rad na visini.

Mjesto rada je svako mjesto na kojemu radnici i osobe na radu moraju biti, ili na koje moraju ići, ili kojemu imaju pristup tijekom rada zbog poslova koje obavljaju za poslodavca, kao i svaki prostor, odnosno prostorija koju poslodavac koristi za obavljanje poslova i koja je pod njegovim izravnim ili neizravnim nadzorom.

Osobna zaštitna oprema je oprema koju radnik nosi, drži ili na bilo koji drugi način upotrebljava pri radu, tako da ga štite od jednog ili više rizika vezano za njegovu sigurnost i zdravlje kao i svako pomagalo ili dodatak, koji se upotrebljava s tim u vezi.

Kada organizacijskim mjerama, odnosno osnovnim pravilima zaštite na radu nije moguće otkloniti ili u dovoljnoj mjeri ograničiti rizike za sigurnost i zdravlje radnika, poslodavac je obavezan (kao dio posebnih pravila zaštite na radu) osigurati odgovarajuću osobnu zaštitnu opremu i osigurati da je radnici koriste na propisani način pri obavljanju poslova.

Poslodavac je obavezan planirati, pripremati i provoditi radne postupke te razraditi i primjenjivati tehnologiju rada tako da ne ugrožava sigurnost i zdravlje radnika, uvažavajući pri tome najvišu moguću razinu zaštite od rizika na radu i u vezi s radom, u skladu s pravilima zaštite na radu i drugim propisima.

Poslodavac je obavezan osigurati da samo radnici koji su dobili odgovarajuće upute smiju imati pristup mjestima na kojima postoji ozbiljna i specifična opasnost.

Poslodavac je obavezan, u skladu sa Zakonom o zaštiti na radu, njegovim provedbenim propisima, pravilima zaštite na radu, posebnim propisima, odnosno uputama proizvođača, obavljati preglede, odnosno ispitivanja sredstava rada koja se koriste, radi utvrđivanja jesu li na njima primijenjena pravila zaštite na radu i jesu li zbog nastalih promjena tijekom njihove uporabe ugroženi sigurnost i zdravlje radnika.

Ispunjavate li sljedeće obveze	Da	Ne	Djelomično - napomena
Mjesta rada koja se koriste su u svakom trenutku sigurna, održavana, prilagođena za rad i u ispravnom stanju			
Prestajete s radom u građevinama namijenjenima za rad na kojima nastanu promjene zbog kojih postoji opasnost za sigurnost i zdravlje radnika			
Osiguravate da sredstva rada i osobna zaštitna oprema u uporabi budu u svakom trenutku sigurni, održavani, prilagođeni za rad i u ispravnom stanju			
Osiguravate da se sredstva rada i osobna zaštitna oprema koriste u skladu s pravilima zaštite na radu, tehničkim propisima i uputama proizvođača tako da u vrijeme rada ne ugrožavaju radnike			
Isključujete iz uporabe sredstva rada i osobnu zaštitnu opremu na kojoj nastanu promjene zbog kojih postoje rizici za sigurnost i zdravlje radnika			
Osiguravate odgovarajuću osobnu zaštitnu opremu i osiguravate da je radnici koriste na propisani način pri obavljanju poslova			
Planirate, pripremate i provodite radne postupke tako da ne ugrožavaju sigurnost i zdravlje radnika			
Razradujete i primjenjujete tehnologiju rada tako da ne ugrožava sigurnost i zdravlje radnika			
Uvažavate najvišu moguću razinu zaštite od rizika na radu i u vezi s radom, u skladu s pravilima zaštite na radu i drugim propisima			
Osiguravate da samo radnici koji su dobili odgovarajuće upute imaju pristup mjestima na kojima postoji ozbiljna i specifična opasnost			
Sredstava rada koja koristite, pregledavate i ispitujete radi utvrđivanja jesu li na njima primijenjena pravila zaštite na radu i jesu li zbog nastalih promjena tijekom njihove uporabe ugroženi sigurnost i zdravlje radnika			

Radni okoliš

Poslodavac je obavezan procijeniti rizike i osigurati zaštitu zdravlja i sigurnost radnika izloženih fizikalnim, kemijskim i biološkim štetnostima na radu.

Poslodavac mora vrednovati svaki rizik za sigurnost i zdravlje radnika i osoba na radu koji proizlazi iz prisutnosti opasnih kemikalija i bioloških agenasa na mjestu rada te organizirati potrebne preventivne i zaštitne mjere.

Radni okoliš čine fizikalni, kemijski i biološki čimbenici na mjestu rada i u njegovom okruženju.

Poslodavac je obavezan ispitivati radni okoliš na mjestu rada kada radni postupak utječe na temperaturu, vlažnost i brzinu strujanja zraka, u radnom postupku nastaje prašina, u radnom postupku nastaje buka, odnosno vibracije, pri radu koristi, proizvodi ili prerađuje opasne kemikalije, pri radu postoji izloženost opasnim zračenjima, su na radu prisutni rizici od eksplozivne atmosfere i kada je pri radu potrebno osigurati odgovarajuću rasvjetu u skladu s procjenom rizika.

Ispunjavate li sljedeće obveze	Da	Ne	Djelomično - napomena
Osigurali ste zaštitu zdravlja i sigurnost radnika izloženih fizikalnim, kemijskim i biološkim štetnim djelovanjima na radu u skladu s procjenom rizika			
Ispitujete radni okoliš na mjestu rada			
Ispitujete radni okoliš na mjestu rada na propisani način i u rokovima utvrđenim propisima i pravilima zaštite na radu			
Ispitujete radni okoliš odmah nakon što su nastali uvjeti, odnosno promjene zbog kojih je ispitivanje obavezno			

Uporaba opasnih kemikalija i bioloških agenasa na radu

Opasne kemikalije su tvari, smjese i pripravci u skladu s posebnim propisom (Zakon o kemikalijama).

Biološke štetnosti su biološki agensi, odnosno mikroorganizmi, uključujući i genetski modificirane, stanične kulture i endoparaziti čovječjeg i životinjskog porijekla, koji mogu uzrokovati zarazu, alergiju ili trovanje, a koji se koriste u radu ili su prisutni u radnom okolišu.

Opasne kemikalije i biološke štetnosti se mogu naći gotovo na svim mjestima rada. Na primjer na gradilištima (boje, odstranjivači boja, cement, smjese za žbuku i sl.), u čistionicama (deterdženti, odstranjivači kamenca, voskovi i sl.), u trgovinama (ulje, otapala,...), u poljoprivredi (sredstva za prskanje, deratizacijska sredstva...), u galvanizacijskim pogonima (kiseline, lugovi, alkalijske soli kao na primjer kromna kiselina, cijanati...).

Izvori štetnih djelovanja su tekućine, plinovi ili čvrste tvari koje mogu ugroziti zdravlje radnika, uključujući i tvari koje se mogu prilikom kemijskog procesa oslobađati kao sporedni proizvodi (štetne tvari od zavarivanja, ispušni plinovi, prašina tvrdog drva, brašno koje se koristi u pekarnicama...).

Ispunjavate li sljedeće obveze	Da	Ne	Djelomično - napomena
Primjenom manje opasnih i štetnih tehnologija, radnih postupaka i radnih tvari stalno unapređujete zaštitu na radu			
Prilikom korištenja, proizvodnje, prerade, odnosno skladištenja opasnih kemikalija, primjenjujete pravila zaštite na radu u skladu s procjenom rizika			
Radnicima ste za opasne kemikalije dali podatke o opasnostima ili štetnostima u vezi s njihovim korištenjem, kao i o pravilima, odnosno mjerama zaštite na radu			
Kod skladištenja opasnih kemikalija osigurali ste primjenu pravila zaštite na radu u skladu sa svojstvima tih kemikalija			
Osiguravate da koncentracija opasnih kemikalija, koje djeluju u obliku plinova, para, prašina i aerosola, na mjestima rada i u njihovom okruženju bude što niža i ispod granične vrijednosti izloženosti			
<p>Ako se mjerenjem utvrdi da koncentracija opasnih kemikalija prelazi granične vrijednosti, neodgodivo:</p> <ul style="list-style-type: none"> • utvrđujete razloge prekoračenja granične vrijednosti • na temelju utvrđenih razloga primjenjujete dodatna pravila zaštite na radu • nakon primjene osnovnih pravila, ponavljate mjerenja 			

<p>Provodite zaštitu na radu radnika koji su izloženi ili bi mogli biti izloženi biološkim štetnostima, na temelju procjene rizika kojom je utvrđena priroda, stupanj i trajanje izloženosti radnika</p>			
<p>Na mjestima rada istaknuli ste pisane obavijesti i upute za postupanje u slučaju ozbiljne opasnosti, odnosno štetnosti uzrokovane uporabom bioloških štetnosti na radu</p>			
<p>Pravila zaštite na radu primjenjujete sljedećim redoslijedom:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ako narav posla, odnosno aktivnost to dopušta, izbjegavate uporabu biološke štetnosti, odnosno nadomještate je agensom koji nije štetan • ako ne možete izbjeći uporabu biološke štetnosti ili je ne možete nadomjestiti agensom koji nije štetan, osiguravate uporabu agensa koji je manje štetan za zdravlje i sigurnost radnika 			
<p>Ako primjena navedenih pravila nije tehnički moguća, obvezno smanjujete:</p> <ul style="list-style-type: none"> • broj izloženih radnika, odnosno radnika koji bi mogli biti izloženi • vrijeme izloženosti radnika • ako se navedenim pravilima ne može postići zadovoljavajuća zaštita zdravlja radnika, osiguravate da radnici koriste propisanu osobnu zaštitnu opremu te da poduzimaju propisane higijenske mjere • osiguravate da su radnici obaviješteni o rizicima kojima su izloženi pri radu s biološkim štetnostima i da su osposobljeni za rad na siguran način • na mjestima rada istaknuli ste pisane obavijesti i upute za postupanje u slučaju ozbiljne opasnosti, odnosno štetnosti uzrokovane uporabom bioloških štetnosti na radu 			

Projektiranje i izvođenje radova

Investitor je obavezan primjenjivati opća načela prevencije i pravila zaštite na radu u svim fazama projektiranja i pripremi projekta kada se odlučuje o oblikovnim, tehničkim, tehnološkim, odnosno organizacijskim vidovima kako bi se nesmetano planirale različite aktivnosti ili faze rada koje se trebaju izvoditi istodobno ili u slijedu i procjenjuje vrijeme potrebno za dovršenje takvih radova ili faze rada u skladu s planom izvođenja radova.

Pri projektiranju građevina namijenjenih za rad projektant je obavezan u glavnom projektu primijeniti odgovarajuća pravila zaštite na radu.

Na gradilištima na kojima radove izvode ili je predviđeno da ih izvode dva ili više izvođača, obveza je investitora, vlasnika građevine, koncesionara ili druge osobe za koju se izrađuje glavni projekt, imenovati jednog ili više koordinatora zaštite na radu tijekom izrade projekta i tijekom građenja.

Poslodavac koji obavlja građevinske radove ili radove na iskorištavanju šuma obavezan je prije početka radova na privremenom radilištu urediti radilište i osigurati da se radovi obavljaju u skladu s posebnim propisima i pravilima zaštite na radu.

Radilište je privremeno ili pokretno mjesto rada, kao što je gradilište, šumarsko radilište, mjesto gradnje broda te mjesta na kojima se obavljaju privremeni radovi na održavanju, rušenju i popravcima, poljoprivredni radovi i radovi na istraživanju i iskorištavanju mineralnih sirovina

Poslodavci koji obavljaju poslove na istom mjestu rada, odnosno kada više poslodavaca dijeli mjesto rada ili kada na istom mjestu rada radove izvode ili je predviđeno da ih izvode dva ili više poslodavca, odnosno drugih osoba (izvođača), obvezni su, uzimajući u obzir prirodu poslova, provoditi zaštitu na radu, koordinirati svoje aktivnosti, provoditi informiranje i surađivati u primjeni sigurnosnih i zdravstvenih odredbi ovoga Zakona radi zaštite i prevencije od rizika na radu te organizirati rad i osigurati izvođenje radova tako da pri izvođenju radova ne ugrožavaju sigurnost i zdravlje radnika drugih poslodavaca i drugih osoba.

Ispunjavate li sljedeće obveze	Da	Ne	Djelomično - napomena
Investitor primjenjuje opća načela prevencije i pravila zaštite na radu u svim fazama projektiranja i pripreme projekta			
Projektant je u glavnom projektu primijenio odgovarajuća pravila zaštite na radu			
Investitor je osigurao da se pri projektiranju građevina namijenjenih za rad u skladu s posebnim propisom izradi elaborat zaštite na radu			
Investitor, vlasnik građevine, koncesionar ili druga osoba za koju se izrađuje glavni projekt, je imenovao koordinatora zaštite na radu			
Investitor, vlasnik građevine, koncesionar ili druga osoba koja je po posebnom propisu povjerila izvođenje radova, je prije uspostave gradilišta osigurala izradu plana izvođenja radova u skladu s provedbenim propisom			
Prije početka radova na privremenom radilištu, uredili ste radilište i osigurali da se radovi obavljaju u skladu s posebnim propisima i pravilima zaštite na radu			
Najkasnije jedan dan prije početka izvođenja radova na privremenom radilištu odnosno gradilištu dostavili ste obavijest tijelu nadležnom za poslove inspekcije rada u skladu s propisima			
Plan izvođenja radova izrađen u skladu s provedbenim propisom nalazi se na radilištu odnosno gradilištu			
Investitor, vlasnik građevine, koncesionar ili druga osoba za koju se izvode radovi, ažurira obavijest, odnosno prijavu u slučaju promjena koje utječu na rok dovršenja radova, kao i u slučajevima uvođenja novog izvođača ili privremene obustave radova			
Poslodavci koji obavljaju poslove na istom mjestu rada, odnosno kada više poslodavaca dijeli mjesto rada ili kada na istom mjestu rada radove izvode ili je predviđeno da ih izvode dva ili više poslodavca, odnosno drugih osoba (izvođača), isti usklađuju obavljanje radova u skladu s propisima			
Koordinatori zaštite na radu ispunjavaju za njih propisane obveze			

Zaštita od požara, evakuacija i spašavanje

Poslodavac je obavezan poduzeti mjere zaštite od požara i spašavanja radnika, izraditi plan evakuacije i spašavanja, odrediti radnike koji će provoditi mjere te osigurati pozivanje i omogućiti postupanje javnih službi nadležnih za zaštitu od požara i spašavanje, u skladu s posebnim propisima te je poslodavac obavezan osigurati broj radnika, njihovu osposobljenost i potrebnu opremu, u skladu s propisima koji uređuju zaštitu od požara i spašavanje.

Poslodavac je obavezan provoditi zaštitu na radu na mjestima rada ugroženim eksplozivnom atmosferom u skladu s provedbenim propisom i pravilima zaštite na radu.

Eksplozivna atmosfera je smjesa zraka sa zapaljivim plinom ili parom ili maglicom ili prašinom pri atmosferskim uvjetima, u kojoj se nakon početnog paljenja, proces gorenja prenosi na cijelu smjesu, zbog čega predstavlja mogući izvor eksplozije ili požara na mjestu rada te može dovesti do ozljeđivanja radnika i drugih osoba

Ispunjavate li sljedeće obveze	Da	Ne	Djelomično - napomena
Poduzimate mjere zaštite od požara i spašavanja radnika			
Izradili ste plan evakuacije i spašavanja			
Odredili ste radnike koji će provoditi mjere te ste osigurali pozivanje i omogućili postupanje javnih službi nadležnih za zaštitu od požara i spašavanje			
Obavezan broj radnika njihovu osposobljenost i potrebnu opremu, utvrdili ste i osigurali u skladu s propisima koji uređuju zaštitu od požara i spašavanje			
U slučaju nastanka neposrednih i značajnih rizika za život i zdravlje radnika: <ul style="list-style-type: none"> • radnike odmah obavještavate o nastalom riziku kojemu jesu ili bi mogli biti izloženi, kao i o mjerama koje jesu ili bi trebale biti provedene • poduzimate radnje i dajete upute o prestanku rada, odnosno napuštanju mjesta rada i upućivanju na sigurno mjesto • organizirate nastavak rada tek nakon otklanjanja rizika			
<ul style="list-style-type: none"> • osposobili ste radnike da u slučaju nastanka neposrednih i značajnih rizika za život i zdravlje, mogu samostalno poduzeti mjere i provesti postupke kako bi rizike otklonili ili smanjili • upoznali ste radnike s planom evakuacije i spašavanja za slučaj izvanrednog događaja • provodite praktične vježbe evakuacije i spašavanja najmanje jednom u dvije godine • provodite zaštitu na radu na mjestima rada ugroženim eksplozivnom atmosferom u skladu s provedbenim propisom i pravilima zaštite na radu			

Bez obzira provodi li poslodavac preventivne i zaštitne mjere na mjestima rada, obavezan je pripremiti se na to da u njegovim prostorima može doći do nepoželjnih događaja (požar, eksplozija, prekomjerne emisije i sl.).

Evidencije, isprave i obavijesti, isticanje i dostupnost na mjestu rada

Poslodavac je obavezan voditi evidencije, čuvati isprave te davati obavijesti i podatke u skladu sa Zakonom o zaštiti na radu i drugim propisima o zaštiti na radu.

Poslodavac je obavezan voditi evidencije o ozljedama na radu, profesionalnim bolestima i nezgodama na radu.

Ozljeda na radu je ozljeda radnika nastala u prostoru poslodavca u kojemu obavlja rad, ili ga tijekom rada koristi, ili mu može pristupiti, odnosno u drugom prostoru koji nije prostor poslodavca, ali radnik u njemu obavlja rad.

Profesionalne bolesti su utvrđene Zakonom o listi profesionalnih bolesti (NN 162/98 i 107/07).

Profesionalnom bolešću se smatra bolest za koju se dokaže da je posljedica djelovanja štetnosti u procesu rada i/ili radnom okolišu, odnosno bolest za koju je poznato da može biti posljedica djelovanja štetnosti koje su u svezi s procesom rada i/ili radnim okolišem, a intenzitet štetnosti i duljina trajanja izloženosti toj štetnosti je na razini za koju je poznato da uzrokuje oštećenje zdravlja.

Nezgodu je neočekivani i neželjeni događaj na radu ili u vezi s radom koji nije uzrokovao ozljeđivanje radnika, ali bi ga pri minimalno izmijenjenim subjektivnim, odnosno objektivnim okolnostima, u ponovljenom slučaju mogao uzrokovati

Ispunjavate li sljedeće obveze	Da	Ne	Djelomično - napomena
Vodite evidencije, čuvate isprave te dajete obavijesti i podatke u skladu sa Zakonom o zaštiti na radu i drugim propisima zaštite na radu			
Vodite evidencije o ozljedama na radu, profesionalnim bolestima i nezgodama na radu			

Poslodavac je obavezan obavijestiti tijelo nadležno za inspekcijski nadzor o smrtnoj i teškoj ozljedi nastaloj u prostoriji ili na prostoru u kojem poslodavac obavlja rad.

Ispunjavate li sljedeće obveze	Da	Ne	Djelomično - napomena
Na mjestu rada postaviti ste na vidljivo mjesto: <ul style="list-style-type: none"> • sigurnosne znakove • znakove za evakuaciju i spašavanje • upute i oznake za rukovanje radnom opremom • upute i oznake za rad s opasnim kemikalijama, biološkim štetnostima, izvorima zračenja i drugim izvorima opasnosti i štetnosti 			
Osigurali ste da radniku budu dostupni: <ul style="list-style-type: none"> • procjena rizika za mjesto rada i poslove koji se na njemu obavljaju • upute za rad na siguran način za mjesto rada i poslove koji se na njemu obavljaju • pisani dokaz o osposobljenosti radnika za rad na siguran način • pisani dokaz da radnik udovoljava uvjetima za obavljanje poslova s posebnim uvjetima rada • zapisnik o ispitivanju radne opreme, instalacija i radnog okoliša 			

Pružanje prve pomoći

Poslodavac je obavezan organizirati i osigurati pružanje prve pomoći radnicima, osobama na radu i drugim osobama do pružanja hitne medicinske pomoći ili do prijema u zdravstvenu ustanovu te je obavezan omogućiti postupanje javne službe hitne medicinske pomoći.

Osposobljavanje radnika za pružanje prve pomoći provodi Hrvatski crveni križ ili specijalisti medicine rada koji su ovlašteni od Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje.

Ispunjavate li sljedeće obveze	Da	Ne	Djelomično - napomena
Na svakom radilištu i u radnim prostorijama gdje istodobno radi dva do 20 radnika, najmanje jedan radnik, te još po jedan do svakih sljedećih 50 radnika, je osposobljen za pružanje prve pomoći			
Radnik je u pisanom obliku dobio obavijest ako je određen za pružanje prve pomoći			
Osigurali ste sredstva i opremu za pružanje prve pomoći, koji uvijek moraju biti dostupni, označeni i zaštićeni od neovlaštenog korištenja			

Zaštita nepušača, zabrana pijenja alkohola i uzimanja drugih sredstava ovisnosti

Poslodavac je obavezan provoditi zaštitu nepušača od djelovanja duhanskog dima.

Poslodavac može pisanim putem dozvoliti pušenje u posebnoj prostoriji, odnosno prostoru na kojima je obavezan postaviti znak dozvoljenog pušenja.

Radnik za vrijeme rada ne smije biti pod utjecajem alkohola i drugih sredstava ovisnosti niti ih smije unositi na mjesto rada.

Smatrat će se da je radnik pod utjecajem alkohola ako u krvi ima alkohola više od 0,0 g/kg, odnosno više od 0,0 miligrama u litri izdahnutog zraka, odnosno u krvi ima višu koncentraciju alkohola od koncentracije dozvoljene procjenom rizika poslova koje taj radnik obavlja.

Ispunjavate li sljedeće obveze	Da	Ne	Djelomično - napomena
Provodite zaštitu nepušača od djelovanja duhanskog dima			
Sprječavate pušenje na mjestima rada			
Zabranili ste pušenje na radnim sastancima			
Provodite zabranu zlouporabe alkoholnih pića i sredstava ovisnosti na mjestu rada			
Obavještavate radnika o štetnosti sredstava ovisnosti i njihovom utjecaju na radnu sposobnost			
Suradujete s ovlaštenikom, stručnjakom zaštite na radu, specijalistom medicine rada i povjerenikom radnika za zaštitu na radu, pri provođenju mjera sprječavanja zlouporabe sredstava ovisnosti			
Sprječavate konzumaciju alkoholnih pića i drugih sredstava ovisnosti tijekom rada i provodite zabranu njihovog unošenja u radne prostorije i prostore			
Provodite programe prevencije ovisnosti na mjestu rada, u skladu s utvrđenim potrebama			
Pisano ste utvrdili postupak provjere je li radnik pod utjecajem alkohola ili drugih sredstava ovisnosti			
Provodite utvrđeni postupak provjere			

Zdravstvena zaštita na radu, obveza ugovaranja usluga medicine rada i poslovi medicine rada

Poslodavac je obavezan osigurati radniku zdravstvenu zaštitu primjerenu rizicima za sigurnost i zdravlje kojima je izložen na radu, u skladu s posebnim propisima koji uređuju mjere zdravstvene zaštite u vezi s radom.

Specifičnu zdravstvenu zaštitu primjerenu rizicima za sigurnost i zdravlje kojima su radnici izloženi, provodi medicina rada u skladu s posebnim propisima koji uređuju specifičnu zdravstvenu zaštitu.

Poslodavac je obavezan osigurati radnicima usluge medicine rada kako bi se osigurao zdravstveni nadzor primjeren opasnostima, štetnostima i naporima tijekom rada u svrhu očuvanja zdravlja radnika.

Poslovi medicine rada, uključujući plan i program mjera zdravstvene zaštite, propisani su posebnim propisima o zdravstvenoj zaštiti i zdravstvenom osiguranju.

Poslodavac ugovara usluge medicine rada sa zdravstvenom ustanovom koja obavlja djelatnost medicine rada, odnosno sa specijalistom medicine rada u privatnoj praksi, u skladu s propisima o zdravstvenoj zaštiti i zdravstvenom osiguranju.

Specijalist medicine rada je osoba izabrana od strane poslodavca u skladu s propisima o specifičnoj zdravstvenoj zaštiti i zdravstvenom osiguranju.

Ispunjavate li sljedeće obveze	Da	Ne	Djelomično - napomena
Radniku ste osigurali zdravstvenu zaštitu primjerenu rizicima za sigurnost i zdravlje kojima je izložen na radu, u skladu s posebnim propisima koji uređuju mjere zdravstvene zaštite u vezi s radom			
Radi ostvarivanja zdravstvene zaštite radnika osigurali ste suradnju poslodavca, ovlaštenika, stručnjaka za zaštitu na radu i radnika s izabranim specijalistom medicine rada			
Radi utvrđivanja, odnosno provjere zdravstvene sposobnosti za obavljanje određenih poslova, upućujete radnike na zdravstveni pregled			
Radniku, jednom u pet godina, na njegov zahtjev osiguravate zdravstveni pregled			
Izabranom specijalisti medicine rada osiguravate pristup na mjesta rada			

Poslodavac i njegov ovlaštenik, stručnjak zaštite na radu, radnik i povjerenik radnika za zaštitu na radu, izvještavaju specijalistu medicine rada o činjenicama vezanima uz rad, aktivnosti, mjesto rada i radni okoliš, za koje znaju ili pretpostavljaju da mogu nepovoljno utjecati na zdravlje radnika			
Radnicima ste osigurali usluge medicine rada kako bi se osigurao zdravstveni nadzor primjeren opasnostima, štetnostima i naporima tijekom rada u svrhu očuvanja zdravlja radnika			
Ugovorili ste usluge medicine rada sa zdravstvenom ustanovom koja obavlja djelatnost medicine rada, odnosno sa specijalistom medicine rada u privatnoj praksi, u skladu s propisima o zdravstvenoj zaštiti i zdravstvenom osiguranju			

Nadzorni uređaji kao sredstva zaštite na radu

Poslodavac smije koristiti nadzorne uređaje kao sredstvo zaštite na radu samo radi kontrole ulazaka i izlazaka iz radnih prostorija i prostora te radi smanjenja izloženosti radnika riziku od razbojstva, provala, nasilja, krađa i sličnih događaja na radu ili u vezi s radom.

Ispunjavate li sljedeće obveze	Da	Ne	Djelomično - napomena
Prilikom zapošljavanja pisanim putem obavještavate radnike ako će biti nadziran nadzornim audio, odnosno video uređajima			
Poštujete zabranu postavljanja nadzornih uređaja u prostorije za osobnu higijenu i presvlačenje radnika			
Ako nadzorni uređaji čitavo radno vrijeme prate sve pokrete radnika tijekom obavljanja poslova, odnosno ako su nadzorni uređaji postavljeni tako da su radnici čitavo vrijeme tijekom rada u vidnom polju nadzornih uređaja, nadzorne uređaje koristite isključivo na temelju prethodne suglasnosti radničkog vijeća			
Poštujete zabranu korištenja snimljenih materijala u skladu s propisima			

Stres na radu ili u vezi s radom

Stres na radu su zdravstvene i psihičke promjene koje su posljedica akumulirajućeg utjecaja stresora na radu kroz dulje vrijeme, a očituju se kao fiziološke, emocionalne i kognitivne reakcije te kao promjene ponašanja radnika.

Ispunjavate li sljedeće obveze	Da	Ne	Djelomično - napomena
Provodite prevenciju stresa na radu ili u vezi s radom koji je uzrokovan osobito čimbenicima kao što su sadržaj rada, organizacija rada, radno okruženje, loša komunikacija i međuljudski odnosi			
Posebnu pažnju usmjeravate na: <ul style="list-style-type: none"> • organizaciju rada i radnih postupaka (radno vrijeme, stupanj samostalnosti, podudarnost između vještine radnika i potreba posla, radno opterećenje i dr.) • radne uvjete i okolinu (izloženost radnika i poslodavca nasilnom ponašanju, buku, vrućinu, hladnoću, opasne kemikalije i dr.) • komunikaciju (neizvjesnost o tome što se očekuje od posla, izgledi za očuvanjem posla ili nadolazeće promjene i sl.) • subjektivne čimbenike (emocionalni i društveni pritisci, osjećaj nemoći, osjećaj da nema dovoljno podrške i sl.).			

Obveze i prava radnika

Ispunjavate li sljedeće obveze	Da	Ne	Djelomično - napomena
Osposobljava se za rad na siguran način kada ga na osposobljavanje uputi poslodavac			
Obavlja poslove dužnom pažnjom te pri tome vodi računa o svojoj sigurnosti i zaštiti zdravlja, kao i sigurnosti i zaštiti zdravlja ostalih radnika, koje mogu ugroziti njegovi postupci ili propusti na radu			
Prije početka rada pregleda mjesto rada te o uočenim nedostacima izvjesti poslodavca ili njegovog ovlaštenika			
Pravilno koristi sredstva rada			
Pravilno koristi propisanu osobnu zaštitnu opremu, koju nakon korištenja vraća na za to određeno mjesto			
Pravilno koristi i samovoljno ne isključuje, ne vrši preinake i ne uklanja zaštitu na sredstvima rada			
Odmah obavijesti poslodavca, njegovog ovlaštenika, stručnjaka zaštite na radu ili povjerenika radnika za zaštitu na radu o svakoj situaciji koju smatra značajnim i izravnim rizikom za sigurnost i zdravlje, o nepostojanju ili nedostatku uputa za takvu situaciju, kao i o bilo kojem uočenom nedostatku u organiziranju i provedbi zaštite na radu			
Posao obavlja u skladu s pravilima zaštite na radu, pravilima struke te pisanim uputama poslodavca			
Prije odlaska s mjesta rada ostavi sredstva rada koja je koristio u takvom stanju da ne ugrožavaju ostale radnike ili sredstva rada			
Suraduje s poslodavcem, njegovim ovlaštenikom, stručnjakom zaštite na radu, specijalistom medicine rada i povjerenikom radnika za zaštitu na radu u rješavanju svih pitanja zaštite na radu			

Radnik ima pravo odbiti raditi i napustiti mjesto rada ako mu izravno prijeti rizik za život i zdravlje, sve dok poslodavac ne poduzme korektivne mjere te zbog takvog postupanja ne smije trpjeti štetne posljedice.

Povjerenici radnika za zaštitu na radu

Kod poslodavca radnici između sebe mogu birati povjerenika radnika za zaštitu na radu.

Povjerenik radnika za zaštitu na radu je radnik koji je u skladu sa Zakonom o zaštiti na radu izabran da zastupa interese radnika na području zaštite na radu.

Povjerenik radnika za zaštitu na radu obavezan je štiti interese radnika na području zaštite na radu te pratiti primjenu pravila, mjera, postupaka i aktivnosti zaštite na radu.

Ispunjavate li sljedeće obveze	Da	Ne	Djelomično - napomena
Omogućili ste radnicima da biraju povjerenike radnika za zaštitu na radu			
Broj povjerenika radnika za zaštitu na radu u skladu je s odredbama Zakona o radu koje utvrđuju pitanja izbora radničkih vijeća			
Povjerenici radnika za zaštitu na radu su između sebe izabrali svog koordinatora kada je prema propisanim kriterijima kod poslodavca izabrano više povjerenika			
Povjereniku radnika za zaštitu na radu osiguravate potrebno vrijeme i uvjete za nesmetano obnašanje dužnosti			
Povjereniku radnika za zaštitu na radu dajete sve potrebne obavijesti i omogućavate uvid u sve propise i isprave iz zaštite na radu			
Povjereniku radnika za zaštitu na radu tijekom obnašanja dužnosti ne otkazujete ugovor o radu bez pristanka radničkog vijeća, odnosno sindikalnog povjerenika koji ima prava i obveze radničkog vijeća			
Povjerenika radnika za zaštitu na radu ne stavljate u nepovoljniji položaj u odnosu na njegove dotadašnje uvjete rada i u odnosu na ostale radnike			

Inspekcijski nadzor

Zakonom o zaštiti na radu redefinirane su inspekcijske mjere te će postupanje inspektora rada u većoj mjeri biti savjetodavno i preventivno.

Inspekcijski nadzor nad provedbom Zakona o zaštiti na radu provodi se u skladu s odredbama članka 91., 92. i 93. Zakona o zaštiti na radu. Zakonom o zaštiti na radu u člancima 94. do 100. predviđene su prekršajne odredbe u vezi s propisanim obvezama.

Osim navedenog, u određenim slučajevima neispunjavanja propisanih obveza, primjenjuju se odredbe članka 215. do 222. Kaznenog zakona („Narodne novine“, broj 125/2011 i 144/2012), koje se odnose na kaznena djela protiv opće sigurnosti.

Primjena za radnika najpovoljnijeg prava

Zakon o zaštiti na radu i njegovi provedbeni propisi propisuju minimalne zahtjeve zaštite na radu, ali ne utječu na primjenu povoljnije zaštite na radu, ako je ta povoljnija zaštita propisana zakonom, drugim propisom, odnosno kolektivnim ugovorom, sporazumom sklopljenim između radničkog vijeća i poslodavca ili ugovorom o radu.

Poveznice i korisni materijali:

<http://osha.europa.eu>

<http://osha.europa.eu/en/legislation/directives/the-osh-framework-directive/1>

http://europa.eu/legislation_summaries/employment_and_social_policy/health_hygiene_safety_at_work/c11113_en.htm

Poveznice na specifične smjernice na raznim jezicima:

<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=148&langId=en&furtherPubs=yes>

Poveznice na hrvatske internetske stranice

www.mrms.hr

www.hzzzsr.hr

Ministarstvo poduzetništva i obrta

Ulica grada Vukovara 78

10000 Zagreb

Tel.: 01 610 61 11

Fax.: 01 610 69 21

provedba@minpo.hr

www.minpo.hr

Središnja agencija za financiranje i ugovaranje programa i projekata Europske unije

Ulica grada Vukovara 284 (objekt C)

10000 Zagreb

Tel.: 01 459 12 45

Fax.: 01 459 10 75

info@safu.hr

www.safu.hr

Poboljšavanje informiranosti hrvatske poslovne zajednice

BIZimpact II

Savska cesta 41/M kat

10000 Zagreb

Tel.: 01 798 09 82

Fax.: 01 798 09 82

info@bizimpact.hr

www.bizimpact.hr

Za dodatne informacije o EU fondovima posjetite:

www.strukturnifondovi.hr

Sadržaj ove publikacije isključiva je odgovornost
Ministarstva poduzetništva i obrta

Ministarstvo rada
i mirovinskoga
sustava